

Vergaderjaar 2014–2015

26 485

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Nr. 198

BRIEF VAN DE MINISTER VOOR WONEN EN RIJKSDIENST

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 30 januari 2015

Met de toepassing van de internationale sociale voorwaarden (ISV) bij grote opdrachten van het Rijk is de Nederlandse overheid één van de koplopers in Europa op het vlak van maatschappelijk verantwoord inkopen. Het Kabinet heeft daarmee een beweging in gang gezet waarbij via bewustwording bij de betrokken opdrachtnemers verbeteringen in de arbeidsomstandigheden in de internationale productieketens worden nagestreefd. De inzet richt zich op aspecten als het uitbannen van kinderarbeid, het afschaffen van slavernij, het nastreven van gelijke rechten voor mannen en vrouwen en het stimuleren van vakbondsvrijheid, het creëren van een veilige werkomgeving en het kunnen vergaren van een leefbaar loon of inkomen.

Het Kabinet heeft aan uw Kamer toegezegd de implementatiefase van de ISV af te sluiten met een evaluatieonderzoek naar de effecten in het aanbestedingsproces en de ontwikkeling van de uitvoeringslasten voor de opdrachtgever en opdrachtnemer. Mede namens de Ministers voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en van Sociale Zaken en Werkgelegenheid bied ik de Kamer het rapport «Evaluatie sociale voorwaarden Rijksinkoopbeleid», uitgevoerd door Berenschot, aan¹. Ik informeer u met deze brief op hoofdlijnen over het onderzoek en de onderzoeksresultaten en geef aan welke conclusies het Kabinet daaraan verbindt.

Afbakening evaluatieonderzoek

De ISV worden bij het Rijk sinds 2011 toegepast voor een deel van de inkopen. Met ingang van 2013 is de toepassing van de ISV verbreed naar alle inkoopopdrachten met een geraamde waarde boven de Europese aanbestedingsdrempelwaarden. Gezien de veelal nog ontbrekende ervaring(en) bij opdrachtgevers, inschrijvers op aanbestedingen en opdrachtnemers is 2013 beschouwd als proefjaar. De evaluatie heeft

¹ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

daarom dan ook vooral een lerend karakter en is gericht op het, waar mogelijk in samenwerking met de markt, verbeteren van de toepassing van de ISV in de dagelijkse aanbestedingspraktijk op basis van de in 2013 door rijksinkopers en leveranciers opgedane ervaringen.

Ook is onderzoek gedaan naar de mate van overeenstemming tussen de binnen de rijksinkoop toegepaste ISV en de eveneens onderschreven OESO-richtlijn² voor Multinationale Ondernemingen en de toepassing door andere overheden.

Bevindingen evaluatieonderzoek

De zes hoofdconclusies van de evaluatie luiden als volgt:

1. De ISV zijn ten dele in lijn met de (van opzet bredere en meer verstreckende) OESO-Richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen. Er zijn belangrijke overeenkomsten, maar ook verschillen.
2. De aanpak van het Rijk ten aanzien van het bekend maken van de ISV is effectief geweest en de acceptatie van de ISV binnen de Rijksinkoop is groot.
3. De uitvoering van de ISV is inhoudelijk complex. Dit heeft een negatief effect op de toepassing van de ISV.
4. De ISV zijn door het Rijk vooral toegepast in het door de inkoper uitgevoerde aanbestedingsproces. De uitvoerings-(contract)fase behoeft versterking.
5. Het positieve effect van de ISV is tot nu toe beperkt tot bewustwording bij aanbestedende diensten, inschrijvers op aanbestedingen en opdrachtnemers. De ISV hebben tot nu toe geen negatieve effecten op het inkoopproces.
6. Andere overheden zetten eerste stappen op weg naar brede invoering. Het beleid van de rijksoverheid heeft hierin een stimulerende rol gespeeld.

Aanbevelingen evaluatieonderzoek en opvolging

De eerste uitkomsten van de evaluatie zijn in een multi-stakeholderworkshop met Rijk, medeoverheden, opdrachtnemers, Ngo's en andere belanghebbenden besproken. De input uit deze sessie is meegenomen in de uitwerking van de aanbevelingen. De aanbevelingen vallen uiteen in aanbevelingen die zich richten op het beleid en aanbevelingen gericht op de toepassing van de ISV in het aanbestedingsproces.

Beleidsaanbevelingen

In het evaluatierapport is de beleidsaanbeveling opgenomen om de ISV in lijn te brengen met de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen, volgens welke een opdrachtnemer in alle gevallen aan een zogenaamde «due diligence» eis (zijnde het uitvoeren van een risicoanalyse van zijn productieketen) dient te voldoen. Het opvolgen van deze aanbeveling brengt het rijksinkoopbeleid in lijn met het Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) beleid dat het Kabinet voorstaat. Uitgangspunt van het kabinet is om de ISV in het rijksinkoopbeleid in lijn te brengen met zijn MVO beleid inclusief de OESO-richtlijnen. Onderzocht zal worden op welke wijze de OESO-richtlijnen toegevoegd kunnen worden aan de huidige ISV.

² De OESO-richtlijnen zijn het uitgangspunt van het Nederlands internationaal beleid voor Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (IMVO). Zij maken duidelijk wat de overheid van bedrijven verwacht op het gebied van MVO bij het zakendoen. Ze bieden bedrijven handvatten om met kwesties om te gaan zoals ketenverantwoordelijkheid, mensenrechten, arbeidsverhoudingen, kinderarbeid, milieu en corruptie.

In het evaluatierapport is als beleidsaanbeveling opgenomen om de structuur voor informatievergaring en monitoring te versterken door met regelmaat een brede risicoanalyse uit te voeren voor producten met een hoog risico en producten met een hoog inkoopvolume. Tevens is aanbevolen de uitbreiding en verbetering van bestaande instrumenten voor inkopers en ondernemers, zoals de MVO-risicochecker (webinstrument van MVO Nederland om mogelijke risico's in productieketens te kunnen identificeren) en gekwalificeerde keteninitiatieven, te ondersteunen. De structuur voor en instrumenten ten behoeve van informatievergaring en monitoring worden in samenhang beschouwd om tot een zo effectief mogelijke ondersteuning van de toepassing van de ISV te komen.

Aanbevelingen gericht op de toepassing binnen de rijksinkoop.

In het evaluatierapport is de uitvoeringsaanbeveling opgenomen om toe te zien op toepassing van de ISV in alle fasen van de opdracht en daar betere interne borgingmechanismen in de inkoopprocedures voor in te bouwen. In het kader van de professionalisering van de rijksinkoop zijn reeds acties in gang gezet om het verantwoordingproces beter te organiseren. Het borgen van de toepassing van ISV maakt hier onderdeel van uit. Dit begint met een beschrijving hoe omgegaan wordt met maatschappelijk verantwoord inkopen, waaronder de ISV, in jaarplannen en eindigt met monitoring van de toepassing achteraf en de verantwoording hier over in jaarlijkse bedrijfsvoeringsrapportage van het Rijk.

In het evaluatierapport is ook de uitvoeringsaanbeveling opgenomen om de inhoud en de toepassing van de ISV integraal onderdeel te maken van trainingen en opleidingen voor inkopers en contractmanagers van het Rijk. Sinds begin 2014 is de opleiding van rijksinkopers met betrekking tot de ISV reeds geïntensiveerd. In het reguliere opleidingsprogramma voor rijksinkopers wordt aandacht besteed aan de ISV. Daarnaast worden, mede met behulp van PIANOo, specifieke workshops m.b.t. de ISV aan (rijks)inkopers gegeven en is opdracht verleend aan MVO Nederland om de MVO-risicochecker ook toe te spitsen op (rijks)inkopers.

Tot slot is in het evaluatierapport de uitvoeringsaanbeveling opgenomen om uniforme toepassing in alle sectoren van de overheid en semioverheid te stimuleren. De evaluatie laat zien dat diverse medeoverheden de ISV af en toe, weliswaar op verschillende manieren, toepassen in hun inkoopbeleid. Uniforme toepassing van de ISV door alle sectoren van de overheid en semioverheid maakt het voor inschrijvers en opdrachtnemers eenvoudiger. De betrokken beleidsdepartementen hebben reeds contact gezocht met de andere overheden om te bezien hoe meer en uniforme toepassing van de ISV kan worden bevorderd.

Conclusie

Het doet mij deugd vast te mogen stellen dat veel opdrachtnemers het vanzelfsprekend vinden dat het Rijk de ISV toepast, de ISV breed bekend zijn en de ISV bijdragen aan de bewustwording van inkopers, contractmanagers, inschrijvers en opdrachtnemers. Ook vind ik het een positief signaal dat, blijkend uit de respons vanuit rijksoverheid, medeoverheden en andere betrokkenen op de uitgezette enquêtes en de grote bereidheid tot deelname aan interviews, heel veel organisaties het belang van dit maatschappelijke onderwerp onderkennen.

De evaluatie sluit een implementatieperiode af, waarin de rijksoverheid één jaar ervaring heeft opgedaan met de rijksbrede toepassing van de ISV bij inkopen. De ISV waren een nieuw element met geheel eigen kenmerken, dat een plaats moest krijgen in het geheel van aandachts-

punten waar het Rijk als maatschappelijk verantwoord opdrachtgever rekening mee wenst te houden. Het ligt daarom voor de hand dat er verbeterpunten uit deze evaluatie naar voren gekomen zijn.

De aanbevelingen om tot betere toepassing van de ISV binnen de rijksinkoop te komen pak ik graag op en betrek deze bij acties die worden genomen in het kader van de professionalisering van de rijksinkoop. Ik denk daarbij met name aan aspecten als het verbeteren van de dialoog tussen overheid en marktpartijen, het beter organiseren van het verantwoordingsproces en de informatievoorziening. Deze dragen alle bij aan een betere inkooppraktijk.

Naast verbeterde toepassing is ook aanpassing van de ISV aanbevolen. Ik onderschrijf het uitgangspunt om de ISV in het rijksinkoopbeleid in lijn te brengen met het MVO beleid dat het Kabinet voorstaat. Daarom zullen de mogelijkheden voor aanpassing van de ISV de komende periode nader worden onderzocht en uitgewerkt, waarbij specifiek gekeken zal worden naar de mogelijkheden binnen de aanbestedingsrechtelijke context. Mocht dit tot ingrijpende aanpassing van het toepassingskader leiden dan streef ik naar een ingangsdatum die samenvalt met de implementatie van de Europese richtlijn voor aanbestedingen (april 2016).

De Minister voor Wonen en Rijksdienst,
S.A. Blok